

bema (61). Izšolane geometre obrnjene slike ne motijo (109). Najmanj občutljivi so zamorci, ki zbole desetkrat teže na sončarici ko belopolti ljudje. Ker prehaja očem nevidno ultravijoličasto žarkovje deloma v oko, more povzročiti težke okvare na mrežnici. Spričo tega je nujno, da zaščitimo naš najpomembnejši čutni organ pred tem žarkovjem (198). Sevé mora vstopiti rentgenski žarek v prizmo tako, da se komaj dotakne njegovega roba (215). Sproste čuda jake eksplozije zvezd tipa supernove (223).

Najznačilnejši za Svet svetlobe in barv je pa slog, ki je vse prej ko preprosto. Samo nekaj zgledov: Opazovanja pojavov vsakdanjega življenja nas često vodijo do natovarjanja nihanj (19), ko je avtor hotel povedati samo, da tudi v vsakdanjem življenju lahko vidimo natovorjeno nihanje. Ali: Ako proizvajamo skupek vodnih valov v kadi na ta način, da usmerimo izmenično se potapljaajočo palico poševno glede na odbijajočo steno, doženemo, da se odbija valovanje po občeznanem odbojnem zakonu (26). Od Aristotela opisani pojav nam prav očitno pojasni od znamenitega umetnika in učenjaka Leonarda da Vinci izumljena »temna kamera« (27). Proučevanje življenjepisov znamenitih odkriteljev in izumiteljev nam često posreduje, da so si mnogi izmed njih pridobili veliko slavo z odkritji ali izumi (43). Z njim je pričel neumorno delati, hkrati pa, kolikor je bilo le moči, študirati in raziskavati. Ker je študij in raziskave vršil vseskozi v delavnici, ga smemo prišteti med pionirje industrijskih znanstvenikov (55). Izredno kulturno delo je izvršilo steklo na področju optike (68). Pri izdelavi leč iz umetnih tvoriv ne bi motili izredno težki pogoji pri brušenju nesferičnih ploskev (70). Pri tem pomaga v primernih zaporedjih se vršeče trepetanje trepalnic (79). Atomi žvepla, ki so na gradnji želatine bistveno udeleženi (114). Ta razlaga je v letih okoli prve svetovne vojne peljala do izredno zanimive arhitekture atoma (134). Pri optičnih mrežah, vrezanih na rahlo konvavno zrcalno ploskev, je zato, ker združi te vrste zrcalo žarke, leča sevó odveč (168). Izredno značilen je stavek: »Preden nameravamo podrobneje podati razlago polarizacije« (176), ko bi bilo v tem in še mnogo drugih podobnih stavkih lepše: »Preden razložimo polarizacijo«. Če je slog preprost, gladek in tekoč, se bralcu ni treba izčrpavati z razreševanjem stavčnih rebusov, temveč lahko porabi vso umsko moč za poglobljanje v stroko. Adlešičev slog je le prerad nejasen in preveč zamotan, na primer: Ker vsebuje osnosimetrično električno ali magnetno polje svetlobnim lečam podobno lastnost, da združuje skozi točke zelo tankih preparatov prodirajoče »elektronske žarke« v točke povečane slike, nam »elektrooptične leče« izvršujejo v »elektronskem« mikroskopu dejavnost običajnih leč v »optičnem« (248). Takih stavkov je vse polno, tako da bistveno otežujejo razumevanje knjige in ustvarjajo vtis preveč učenega, abstraktnega pisanja.

Profesor Miroslav Adlešič ima čudovite načrte, kakor jih deloma odkrivata naslov nove zbirke pri Mladinski knjigi »Svet žive fizike...« in obljuba, da bo skoraj že izšla druga knjiga te zbirke, namreč Svet zvoka in glasbe. Če jih do kraja uresniči, bo slovenska poljudnoznanstvena knjiga obogatena za obširno leksikografsko delo, za kakršno nas bodo lahko zavidali tudi veliki narodi. In sicer s področja, ki je tako živo sodobno in pri tem tako brez meja, spričo vedno novih izumov in odkritij pa še tako neodkrito, da je redke znanstvenik, ki ga more suvereno vsega zajeti. In... redka založba, ki je pripravljena finančno toliko tvegati. Zato naj bodo te jezikovne pripombe spodbuda, da se bodo prihodnje knjige iz zbirke Svet žive fizike... tudi jezikovno kosale s svojo strokovno dognanostjo in zgledno opremo. Janko Moder

DVA ZVEZKA KONDORJA

Jurčič-Kersnik, Rokovnjači. Ljubljana, Mladinska knjiga 1956 (Knjižnica Kondor 8); Jurčič, Jurij Kozjak. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957 (Knjižnica Kondor 11).

Zdi se, da je skrb za domače branje v srednji šoli spet v pravem tiru. Brez prevelike naglice, a vendar vztrajno in načrtno izhajajo dela domačih in tujih avtorjev v zbirki »Knjižnica Kondor«, ki jo izdaja Mladinska knjiga v Ljubljani. Urednik Uroš Kraigher je izdelal smotrni program, poiskal vestne

sodelavce in oskrbel lepo, kar privlačno zunanjo in notranjo opremo. Privlačno zapišem s posebnim poudarkom, saj sem spet ob svojem prvošolčku videl, kaj pomeni za knjigo okusna oprema in dobra ilustracija: ponudil sem mu bil Rokovnjače v »Klasju«, pa ga je odbijal slab papir, nejasen in bled tisk in ne vem kaj še, skratka, niso in niso mu šli v tek in je knjigo odložil. Ko pa sem mu prinesel izdajo v »Kondorju«, ga je knjiga takoj pritegnila. Ilustracije so ga kar vlekale od poglavja do poglavja, da je pozabljal na jed in dolžnost. Knjigo je v duško prebral. In znova in znova se tri mlade glave sklanjajo nad Gasparijevim Blažem v pretepu, Blažem na peči in drugimi drobnimi grafičnimi umetninami, zlasti seveda nad rokovnjačem z gorjačo, študirajo osebe in situacije ter obnavljajo zgodbo. Skrbnost urednika in založnice je torej dosegla svoj namen: približala je mlademu bralcu morda že malo zaprašeno zgodbo in dosegla, da se mu bo za zmerom vtisnila v spomin. In to je velik uspeh.

Nekaj podobnega bi lahko povedal o ilustracijah k Juriju Kozjaku, ki jih je narisal Maksim Sedej. Čeprav so zasnovane povsem drugače kot Gasparijeve, z nežno govorico ponazarjajo in dopolnjujejo zgodbo in po svoje pripomorejo, da se za vedno vtisne v spomin.

Spremenne besede o avtorju in delu ter opombe so v teh izdajah občutno skržene v primeri z uvodi in opombami n. pr. v predvojnem »Cvetju iz domačih in tujih logov« ali v nekaterih zvezkih povojnega »Klasja«. Mislim pa, da take, kot so: zgoščene, kratke in bistvene, še vedno ustrezajo, morda celo bolj kot nekatere prejšnje v svoji monografični obširnosti.

Za Rokovnjače je napisal kratko študijo o delu in opombe Tine Orel. Piscu se pozna, da je zajemal iz polnega, a se je omejil res na najpotrebnejše. Tu in tam je ostalo le še kaj pojasnila potrebnega (n. pr. str. 21: dokler je tvoja dleta pela; str. 34: da mi ona domovino zgospodinji). Na str. 192 je napačna trditev, da je bil Udmanci belokranjski rokovnjač. Pustiti ga moramo Hrvatom, čeprav je bil dobro znan tudi Belokranjecem in sploh Dolenjcem, saj se je njegova slava širila tudi v tisku. (Celo mladi Zupančič ga opeva v neki svoji pesmi!)

Dr. Rupel je v prav tako skrženi in zgoščeni spremni besedi povedal vse, kar naj ve gimnazijec o Juriju Kozjaku in čemur je n. pr. v »Cvetju« posvetil precej več prostora. Jedrnato je orisal nastanek dela, zgradbo, miselne sestavine, njegov uspeh, mesto v pisateljevem razvoju in v razvoju slovenskega slovstva. Rupel je v obeh delih skrbno priredil besedilo; pisavo je spravil v sklad z veljavnim pravopisom (mimogrede: besedo cigan bi jaz v Juriju Kozjaku pisal z veliko, saj označuje narodno pripadnost!), pri tem pa gledal, da ni nikjer okrnil prvobitnega pisateljevega sloga.

Želimo, da bi »Kondor« v prihodnje krepko razpenjal krila in da bi ga ne ugonobila kaka nesreča kot že toliko naših tovrstnih podjetij. *Janez Logar*

DESCARTES V SLOVENSKEM IZBORU

Slovenska matica je izdala nov zvezek svoje Filozofske knjižnice, zbirke, ki smo je lahko resnično veseli, ker bo zamašila prenekatero vrzel našega knjižnega bogastva. Z dvema poglavitnima deloma je v tem zvezku* predstavljen René Descartes, »oče novodobnega mišljenja«, čigar del doslej nismo imeli v slovenščini, čeprav se je kulturni svet leta 1950 spominjal že tri stote obletnice njegove smrti. Potolažimo se z znanim reklom: bolje pozno kot nikoli.

Tudi nam, ki izdaje ne mislimo presojati strokovno, je očitno, da je bila le redkokatera knjiga te vrste v slovenščini tako skrbno pripravljena in izdana. Že kazalo izpričuje, s kakšno ljubeznijo je prevajalec z dvema sodelavcema opravljal svoje delo, saj zavzema Descartesovo besedilo le slabo polovico knjige, medtem ko vsebuje druga polovica na skoraj dve sto straneh zelo obširen komentar s petimi prilogami, ki podajajo med drugim vsebino

* René Descartes: RAZPRAVA O METODI, kako pravilno voditi razum ter v znanosti iskati resnico. PRAVILA, kako naravnnavati umske zmožnosti. Prevedel Boris Furlan. Uvod G. F. Aleksandrova. Komentirali L. Cermelj, Boris Furlan in F. Hribar. 584 strani. Opremila ing. arch. Jakica Aceito. Slovenska matica v Ljubljani, 1957.